

na strokovno debato v njih, ter se udeleževala posameznih srečanj. A še raje je potovala po lepih krajih, uživala lepoto obdonavskih ravníc, šla na srečanje z renesančno Italijo. Zadnje mesece je,

kot so pravili, vse bolj preživljala s sencami svojih dragih pokojnikov.

Raziskovanje rimske dobe v teh deželah je tako, kot je, prav gotovo tudi zaradi deleža Éve Bónis.

Iva MIKL CURK

Lojze Bolta (1923-1998)

Ljudem, ki poskušamo prodreti v temnine pradednine, so usode posameznih človeških rodov le prebliski v verigi tisočletij, sedanost našega rodu pa nam je sama po sebi razumljiva danost in se njene krhkosti boleče zavemo šele takrat, ko se komu izmed nam najbližjih za vedno utrne. Teh je v našem sedanjostnem občestvu že kar nekaj, med njimi tudi povsem nepričakovanih in zato kruto nerazumljivih. Med njimi me je še posebej prizadelo slovo od življenja Lojzeta Bolte, saj sva bila v delovnih in prijateljskih povezavah od samega začetka najinega arheološkega študija od leta 1948 in nato še vse življenje delovanja v muzejih ob Savinji in Dravi. Bil sem tudi trdno prepričan, da bo ravno on, trdoživi Gorenjec iz kmečke družine v Dragomlju pri Domžalah, sklenil knjigo spominov o prvi četvorici študentov arheologije na ljubljanski univerzi, s katero se je naš učitelj Josip Korošec tako rad postavljaj. Vendar mu to ni bilo dano in ko je zdaj pred menoj naloga, da kaj povem v njegov spomin, moram najprej obžalovati, da znanstvena resnost tega našega osrednjega glasila ne dopušča, da bi orisal njegovo življenje in arheološko delovanje v vsej človeški širini, kar bi šele izpopolnilo zgodovino naše vede ob usodah njenega prvega rodu. Ker temu ni tako, se moram pač omejiti na čimbolj stvaren oris tega, kar je Lojze Bolta, vse življenje delujoč v Pokrajinskem muzeju v Celju, novega prispeval k razvoju našega arheološkega poznavanja domače preteklosti.

Torej: Lojze Bolta, rojen 11. julija 1923 na gorenjskem podeželju blizu Ljubljane, je kot kmečki otrok že zgodaj pokazal dovolj bistrosti, da so ga domači poslali še naprej v šole, da bi mu s tem ob telesni hibi omogočili lažje življenje v razumniškem svetu. Naj kar tu povem, da se zaradi telesnih težav, kar pomnim, nikoli ni pritoževal ali predajal brezkončnemu svetobolju, pač pa se je ravno nasprotno trudil, da bi bil v vsem enakovreden nam drugim in se celo predajal veščinam, ki so nam ostale tuje. S tem hočem samo poudariti, da je bil tudi pri vseh arheoloških opravilih - od ročnih del

pri izkopavanjih do pripravljanja strokovnih poročil - "sam svoj mojster". Čeprav je bil družaben in ob primernih priložnostih tudi veseljak, se vendar nikjer ni silil v nadležno ospredje in zato se je zgodilo, da sva se pobliže spoznala šele po nekaj mesecih najinega skupnega bivanja v tisti tako prijazno doma-či predavalnici zgodovinskega seminarja v poslo-pju Univerzitetne knjižnice. Takrat mi je že od daleč "padel v oči", ko se je sprehajal okoli z neko zgodovinarjem tujo knjigo, Wiegandovo *Urgeschichte Europas*, ki je tudi mene zanimala, saj sem začutil v sebi skrito naklonjenost do pradednih zgodovinskih dob, še neobremenjenih z letnicami in imeni vladarjev. Tako me je nekega dne v ranih jutranjih urah popeljal v sosednje poslopje nekdanje realke, kjer je Srečko Brodar, "junak" iz Potočke zijalke, peščici zaljubljenih v pradednino predaval o paleo-litski arheologiji. Tam sem se tistega jutra srečal še z dvema bodočima "sošolcema" - arheološkima študentoma: pozneje slavnim Jaroslavom Šašlom in v akademiskem knjižničarstvu uveljavljenim Stanislavom Jessetom. Vsi štirje pa smo že kmalu potem, ko se je pozimi leta 1948/49 v Ljubljani pojavil naš novi učitelj Josip Korošec, prešli iz Brodarjevega kroga in njegovega paleolitika k predavateljskima mladših dob - Korošču in Klemencu in pričeli v novi majhni predavalnici v realki - arheološkem seminarju, ob prazgodovinskih in antičnih temah novo "družinsko" arheološko življenje. Prvo leto, ko smo bili še "sami med seboj" in se nam je le od časa do časa pridružil gost iz Narodnega muzeja Stane Gabrovec, je bilo v tisti tesni sobici prijetno domače, pravo prijateljsko naklonjenost našeg učitelja pa smo občutili že pri prvih pomladnih topografskih obhodih v okolici Šmartnega pri Litiji.

Vse to se je pričelo spreminjati v bolj uradne odnose s prihodom novih študentov - sprva štirih deklet in pozneje skupine Celjanov - pa tudi študij je postajal intenzivnejši; pridružile so se še druge naloge, npr. izpisovanje podatkov za poznejšo knjigo *Arheološka najdišča Slovenije*, pripravljanje prispevkov

za novoustanovljeni Arheološki vestnik, snovanje načrtov za terensko topografijo in sodelovanje pri različnih izkopavanjih. Tako je študent-ski čas hitro potekal in leta 1951 se je Lojze Bolta po diplomi že znašel na svojem novem, prvem in zadnjem delovnem mestu kot kustos arheološke zbirke v celjskem muzeju. Bil je prvi v muzeju zunaj Ljubljane in moral je, kot vsi drugi pozneje, vse pričeti na novo: urediti prej zbrane najdbe, pisati inventarno knjigo in kartotečne liste, urediti razstavno zbirko in skladiščne prostore, obenem pa se spoznavati z arheološkimi najdišči svojega obsežnega delovnega območja in se lotevati izkopavanja ter tudi prvih objav v Arheološkem vestniku in Celjskem zborniku, ki jima je ostal zvest še dolga leta. V vsem si je moral nabirati lastne izkušnje in šele pozneje, ko sva se v istem položaju znašla v mariborskem muzeju jaz, v ptujskem pa Bernarda Perčeva, smo si lahko začeli izmenjavati vsak svoja spoznanja. Kot prva "štajerska trojka" v treh uglednih muzejih smo se skušali čim tesneje zblížati na redkih sestankih, na katerih smo kovali skupne načrte. Za prvo takšno skupno nalogo smo si izbrali preučitev ostankov rimske ceste med Celjem in Ptujem; duhovni vodja je bil takrat v klasični arheologiji že uvedeni stari prijatelj Jaro Šašel, ki je izdelal delovni načrt in obljubil sodelovanje. Vendar se vse skupaj ni končalo tako, kot je bilo zamišljeno. Z Lojze-tom Bolto sva se sicer nekoliko potikala po pod-pohorskem terenu, nisva pa prišla do takšnih spoznanj, ki bi omogočila vrisovanje cestne trase v katastrske načrte in arheološko preverjanje ostankov cestišč. To začetno zavzetost za skupno delo so potem prekinile druge terenske naloge, saj se je vsak od nas lotil lastnih dolgoročnejših izkopavanj: jaz leta 1953 na Brinjevi gori, Bernarda Perčeva leta 1955 v Ormožu in Lojze Bolta leta 1957 na Rifniku. Rimske ceste med Stranicami in Godeninci sem se v poznejših letih lotil sam, do monografije o njenem poteku pa ni nikoli prišlo.

Doma, v celjskem muzeju, je Lojze Bolta pri rednem muzejskem delu že takoj spočetka pričel v omenjenih revijah objavljati strokovna poročila o novih arheoloških najdbah v Celju in okolici, v vseh osmih prispevkih do leta 1955 pa je podal nove podatke o najdbah iz raznih obdobij, med njimi večinoma iz rimske dobe, kar je presegalo njegov univerzitetni študijski program, to pa je bila pozneje usoda številnih arheologov s prazgodovinsko specializacijo v slovenskih pokrajinskih muzejih. Pri tem je imel vendarle srečo, da so v celjskem muzeju, varuhu antične Celeje, v naslednjih letih zaposlili še klasično arheologinjo Vero Kolškovo, kar jima je omogočilo delitev dela, obenem pa uspešno sodelovanje v vseh naslednjih letih.

Potem ko se je Lojze Bolta od leta 1957 posvetil dolgoročnejšemu raziskovanju Rifnika, ni zanemaril tudi drugih najdišč, o katerih je pisal tudi v Savinjskem zborniku. V muzejski hiši mu je med-tem uspelo skladišče najdb spremeniti v študijsko zbirko, skupno s kolegico Kolškovo pa sta zasnovala novo zgledno in še vedno edinstveno arheološko razstavo in istočasno izdala tudi priročni vodnik. Najdalekosežnejša pa so vendarle bila njegova odkritja na Rifniku. Z načrtnim zasledovanjem arheoloških ostalin na Rifniku je Lojzetu Bolti uspelo doseči najpomembnejše izsledke v več pomenih. Arheološka presenečenja so se vrstila, ko so prišle na dan nove poznoantične stavbe z zgodnje-krščansko baziliko, edinstveni vodni zbiralnik, novo-sti v naselbinskem obzidju, krona vsega pa je bilo raziskovanje grobišča iz 5. in 6. stoletja z izrednimi najdbami. Z vsem tem se je Rifnik uvrstil na čelo višinskih naselbin iz tega obdobja. Lojze Bolta jih je predstavil tudi v dveh samostojnih delih (*Inventaria Archaeologica* 12, 1969 iz Katalogi in monografije 19, 1981). S tem ni mnogo pridobila samo arheološka veda, temveč tudi šentjurski kraj, kjer so z naklonjenostjo spremljali to raziskovanje in z zgraditvijo asfaltirane ceste do vrha spremenili Rifnik v lahko dostopno in privlačno izletniško točko, ki ji je Boltova muzejska naslednica Darja Pirkmajerjeva dodala še piko na i, ko je dokončala obnovo temeljev stavb in napisala razkošen vodnik.

Po vsem tem je Lojze Bolta svoja upokojska leta lahko spokojno preživel v krogu svoje družine. Čeprav v svojem pisanju ni posegal v širšo arheološko problematiko, kot je to značilno za večino pokrajinskih arheologov, mu je vendarle uspelo, da je največji del svojih odkritij uspešno predstavil v domačem in nekoliko tudi v tujem tisku. Zato lahko na koncu brez zadržka zatrdim, da se je uspešno zasidral v zgodovino celjskega muzeja kot njegov prvi arheolog, a tudi v zgodovino slovenske pokrajinske arheologije kot zbiralec novih odkritij, kar smo počeli tudi mi drugi, da bi s tem omogočil prodornejšim raziskovalcem sestavljati sintezo slovenske arheološke vede. Žal mu je kruta bolezen onemogočila, da bi še naprej od daleč spremljal nepričakovano bliskoviti razvoj te znanstvene panoge v vseh njenih novih razsežnostih - množičnih izkopavanjih, računalniški obdelavi gradiva in predstavljanju izsledkov ter obsežnejšemu predstavljanju vsega v knjigah, ki so pred nami. V vsej tej hlastnosti že skoro ni časa za spominjanje naših preminulih tovarišev iz prvih povojnih, v razbohoteni arheološki mreži še pionirskih rodov in ker sem bil Lojzetu Bolti vrstnik, bo tudi moj spomin nanj le kratkega veka.

Bibliografija Lojzeta Bolte

Znanstvena dela

Nécropole du bas-empire à Rifnik près de Šentjur. - Inv. Arch. Jug. 12, 1969.

Rifnik pri Šentjurju. Poznoantična naselbina in grobišče. - Kat. in monogr. 19, 1981.

Strokovna dela

Arheološki spomeniki Savinjske doline. - Kult. in nar. spom. Slov. 10, 1967. Soavtor: Vera Kolšek.

Stalna arheološka razstava Pokrajinskega muzeja v Celju. - Kult. in nar. spom. Slov. 22, 1970. Soavtor: Vera Kolšek.

Rifnik. - Kult. in nar. spom. Slov. 58, 1976.

Znanstveni in strokovni članki

Gradišče na Miklavškem hribu nad Celjem. - *Arh. vest.* 2, 1951, 69 ss.

Najdba staroslovanskega groba v Gotovljah pri Žalcu. - *Arh. vest.* 2, 1951, 241 s.

O letošnjih arheoloških izkopavanjih v Celju in Gotovljah. - *Celj. zbor.* 1951, 251 ss.

Srebrni rimski svetilki iz Šentjurja pri Celju. - *Celj. zbor.* 1951, 88 ss.

Nov rimski nagrobnik iz Celja. - *Arh. vest.* 4, 1953, 319 s.

Nova rimska najdba na Mariborski cesti v Celju. - *Arh. vest.* 4, 1953, 321 ss.

Rimske in srednjeveške najdbe. - *Arh. vest.* 4, 1953, 109 ss.
Nekaj pripomb k milniku CIL 5737. - *Arh. vest.* 6, 1955, 320 s.

Rimska milnika iz Škofje vasi pri Celju. - *Arh. vest.* 6, 1955, 316 ss.

Rimski sarkofag iz okolice Vojnika. - *Arh. vest.* 6, 1955, 322 s.

Ilirske najdbe iz Rifnika pri Celju. - *Arh. vest.* 7, 1956, 259 ss.

Slovensko gradišče kod Mozirja. - *Starinar* 7-8, 1956-1957, 335.

Rimsko grobišče na Bregu v Celju. - *Arh. vest.* 8, 1957, 317 ss.

Dobrtiša vas pri Šempetru. - *Var. spom.* 7, 1958-1959, 285.

Golobinjek, Imeno, Sedlarjevo, Vedenovo. - *Var. spom.* 7, 1958-1959, 326 ss.

Griže pri Celju. Hom-Magdalena. - *Var. spom.* 7, 1958-1959, 279. Soavtor: Vera Kolšek.

Rifnik. - *Var. spom.* 7, 1958-1959, 282, 290, 292, 293, 298.

Trojane. - *Var. spom.* 7, 1958-1959, 343.

Ilirska naselbina na Rifniku. - *Celj. zbor.* 1959, 258 ss.

Najstarejša zgodovina spodnje Savinjske doline. - V: *Savinjski zbornik*, 1959, 103 ss.

Staroslovansko grobišče v Gotovljah. - V: *Savinjski zbornik*, 1959, 114 ss.

Golobinjek - Podčetrtek - Celje - Humka [!]. - *Arh. preg.* 2, 1960, 75 s.

Rifnik - Šentjur - Celje - nekropola. - *Arh. preg.* 2, 1960, 62.

Blatni vrh pri Jurkloštru. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 188.

Dobletina pri Nazarju, Letuš pri Mozirju, Podgorje pri

Letušu, Podvrh pri Braslovčah. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 219 ss. Soavtor: Vera Kolšek.

Golobinjek. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 193.

Gorenje pri Šmartnem, Prihova pri Mozirju. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 208 ss. Soavtor: Vera Kolšek.

Rečica pri Savinji. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 196. Soavtor: Vera Kolšek.

Rifnik. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 224.

Šentjanž pri Rečici, Šmihel nad Mozirjem. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 216. Soavtor: Vera Kolšek.

Štrcljevo gradišče pri Mozirju. - *Var. spom.* 8, 1960-1961, 218. Soavtor: Vera Kolšek.

Poljsko jugoslovanska arheološka izkopavanja na področju Kalisza v letu 1961. - *Celj. zbor.* 1962, 194 ss. Soavtorji: Krzysztof Dąbrowski, Ryta Kozłowska in Vera Kolšek.

Poročilo o dosedanjem delu na Rifniku in o pomenu tega najdišča za slovensko arheologijo. - *Argo* 1, 1962, 57 s.

Poročilo o dosedanjem delu na Rifniku in o pomenu tega najdišča za slovensko arheologijo. - *Celj. zbor.* 1962, 269 ss.

Rifnik, Celje - Naselje. - *Arh. preg.* 4, 1962, 98 s.

Neolitska naselbina na Rifniku. - *Arh. vest.* 13-14, 1962-1963, 287 ss.

Celje. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 188.

Gradišče pri Dobrni. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 138.

Griže - Pongrac. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 190.

Lipa pri Frankolovem, Višnja vas pri Vojniku. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 132, 134.

Rifnik. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 173, 184 ss.

Šentjanž pri Rečici. - *Var. spom.* 9, 1962-1964, 174 ss.

Ilirsko grobišče v Šentjanžu pri Rečici. - *Celj. zbor.* 1965, 295 ss.

Pongrac, Griž - praistorijski tumuli [!]. - *Arh. preg.* 7, 1965, 60 s.

Pongrac pri Grižah. - *Var. spom.* 10, 1965, 194 ss.

Prazgodovinska gomila v Pongracu. - V: *Savinjski zbornik* 1965, 194 ss.

Materialne ostaline Keltov v celjski okolici. - *Arh. vest.* 17, 1966, 375 ss.

Nož iz bronaste dobe v Celju. - *Celj. zbor.* 1967, 141 s.

Rifnik. - *Var. spom.* 12, 1967, 101 ss.

Rifnik. Arheološki izsledki in problematika. - *Arh. vest.* 18, 1967, 397 ss.

Rifnik. Prazgodovinska in poznoantična naselbina in grobišče. - *Celj. zbor.* 1968, 209 ss.

Rifnik. - *Var. spom.* 13-14, 1968-1969, 174, 195 ss.

Poznoantično grobišče na Rifniku pri Šentjurju. - *Arh. vest.* 21-22, 1970-1971, 127 ss.

Novo prazgodovinsko grobišče na Rifniku. - *Celj. zbor.* 1971-1972, 435 ss.

Napisi in reliefi s poznoantične naselbine na Rifniku. - *Situla* 14/15, 1974, 217 ss.

Rifnik. - *Var. spom.* 17-19/1, 1974, 145 ss.

Starokrščanski baziliki v poznoantični naselbini na Rifniku (rezultati izkopavanj v letih 1971/72). - *Celj. zbor.* 1973-1974, 309 ss.

Rifnik - prazgodovinska in poznoantična naselbina. - *Arh. preg.* 17, 1975, 55 ss.

Rifnik. - *Var. spom.* 21, 1977, 255 ss.

Rifnik, provinzialrömische Siedlung und Gräberfeld. - *Arh. vest.* 29, 1978, 510 ss.

Rifnik, provinzialrömische Siedlung und Gräberfeld. - V: *Problemi seobe naroda u Karpatskoj kotlini*, 1978, 49 ss, Novi Sad.

Rifnik. - *Var. spom.* 22, 1979, 310 ss.

Stanko PAHIČ